

مقاله پژوهشی

جایگاه قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی
فاضل فیضی^۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۳/۰۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۱۹

چکیده: بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی به عنوان سندی است که با ابتناء به اصول و ارزش های انقلاب اسلامی به تداوم حرکت جمهوری اسلامی ایران در چهل سال آینده پیش رو می پردازد. در این مقاله سعی شده است که از نظر علم سیاست (که نقطه کانونی آن مبحث قدرت است)، به بررسی جایگاه قدرت نرم در بیانیه گام دوم پرداخته شود. این مقاله به دنبال پاسخ به این پرسش بوده است که، بنیادی ترین عناصر تاثیرگذار بر قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی چه عناصری می باشند؟ بر اساس یافته های مقاله حاضر که با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به دست آمده است، بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی ضمن توجه به ابعاد سخت افزاری و نرم افزاری قدرت ملی، بنیادی ترین عنصر قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران را قدرت نرم مبتنی بر انقلاب اسلامی، ارزش های سیاسی انقلاب، ایمان، انگیزه الهی و ولایت فقیه می داند. بر اساس یافته های مقاله حاضر از آنجایی که ارزش های انقلاب اسلامی مبتنی بر فطرت بشری می باشد، از سوی تمام جوامع بشری مورد استقبال بوده و قدرت نرم عظیمی را در اختیار جمهوری اسلامی ایران قرار می دهد.

واژگان اصلی: قدرت ملی، قدرت نرم، قدرت سخت، انقلاب اسلامی، بیانیه گام دوم.

^۱ گروه علوم سیاسی، واحد تاکستان، دانشگاه آزاد اسلامی، تاکستان، ایران. fazel_feizy@yahoo.com

مقدمه

موضوع قدرت به عنوان کانونی‌ترین موضوع علم سیاست همواره مورد توجه پژوهشگران این عرصه بوده است. از طرفی به لحاظ پیچیدگی مفهومی و نظری قدرت، تعریف واحد از چیستی، ابعاد و ویژگی‌های آن بسیار مشکل می‌باشد. در علم سیاست اگرچه در بازشناسی قدرت، آن را تجزیه و عناصر مادی و غیر مادی و ابعاد ذهنی و عینی آن را مورد بررسی قرار می‌دهند، با این حال قدرت به عنوان یک پدیده سیاسی، یک کلیت واحد و منسجم است که توسط واحدهای سیاسی در عرصه داخلی و بین‌المللی به کار گرفته می‌شود. در این راستا ما در این مقاله به دنبال فهم و بررسی منابع و اشکال قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران و به طور خاص به دنبال شناسایی رویکرد بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی نسبت به قدرت ملی ایران می‌باشیم. با توجه به اینکه بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی از یک طرف یک بازخوانی از چهل سال گذشته نظام جمهوری اسلامی ایران را ارائه می‌دهد و از طرفی هم چشم انداز چهل ساله دوم را ترسیم می‌نماید، لذا فهم و شناخت رویکرد این سند نسبت به قدرت ملی دارای اهمیت می‌باشد. به همین منظور در این مقاله پس از مباحث نظری و مفهومی، ضمن ارائه دیدگاه آیت الله خامنه‌ای (مد ظله العالی) نسبت به قدرت و قدرت ملی، به تبیین بنیادی‌ترین عنصر قدرت ملی ایران از منظر ایشان خواهیم پرداخت. بر اساس فرضیه اصلی مقاله از نظر آیت الله خامنه‌ای (مد ظله العالی) بنیادی‌ترین عنصر قدرت ملی ایران، قدرت نرم مبتنی بر آرمان‌ها و ارزش‌های انقلاب اسلامی دین مبین اسلام، انگیزه الهی و ولایت فقیه می‌باشد که حتی عناصر سخت‌افزاری قدرت ملی ایران مبتنی بر آنها می‌باشد و پیشرفت‌های حاصل در عرصه قدرت سخت‌افزاری مرهون قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی می‌باشد.

سوال اصلی:

بنیادی‌ترین عناصر تاثیرگذار بر قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی چه عناصری می‌باشد؟

فرضیه اصلی:

از منظر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، قدرت نرم نرم مبتنی بر آرمانها و ارزشهای سیاسی انقلاب اسلامی، دین اسلام، ایمان و انگیزه الهی و ولایت فقیه از عناصر بنیادین قدرت ملی ایران می‌باشند.

پیشینه پژوهش:

۱. رکابیان و پورحسن (۱۴۰۱) در مقاله «جایگاه عزت ملی به مثابه قدرت نرم در روابط خارجی

در پرتو بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی» به بررسی عنصر عزت ملی به عنوان یکی از عناصر قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران که ناشی از استقلال و آزادی در سیاست خارجی است، پرداخته اند. نویسندگان در این مقاله به صورت موردی و به طور مبسوط به توضیح یکی از عناصر قدرت نرم ایران (عزت ملی) در بیانیه گام دوم پرداخت و از ذکر سایر عناصر قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران پرهیز نموده اند.

۲. مطلبی (۱۴۰۰) در مقاله «دیپلماسی دفاعی ایران در گام دوم انقلاب اسلامی اهداف، راهبردها و الزامات» به بررسی جایگاه دیپلماسی دفاعی در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی پرداخته است. ایشان در این مقاله به یکی از عناصر قدرت سخت افزاری ایران و ابعاد آن از قدرت نرم ایران در بیانیه گام دوم انقلاب پرداخته اند. این مقاله از آنجایی که نقطه تمرکز خود را دیپلماسی دفاعی قرار داده است به موضوع ابعاد قدرت ملی ایران کمتر ورود کرده است.

۳. افتخاری و خلف زاده (۱۴۰۰) در مقاله «مفهوم شناسی امنیت در بیانیه گام دوم انقلاب» به توضیح تهدیدات و فرصت های امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی پرداخته اند. نویسندگان در این مقاله به ایضاح متغیرهای سلبی و ایجابی تاثیرگذار بر امنیت پرداخته و اساساً به موضوع ابعاد سخت افزاری و نرم افزاری قدرت ملی ایران اشاره نموده اند.

۴. محمد الموتی و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله «راهبردها و راهکارهای استحکام بخشی به ساخت درونی قدرت جمهوری اسلامی ایران در بعد سیاسی در گام دوم انقلاب اسلامی» ضمن بازشناسی تهدیدات پیش روی استحکام بخشی قدرت در جمهوری اسلامی ایران به ویژه از سوی دشمنان خارجی به نقاط قوت نیز اشاره نموده و در نهایت به ارائه راهکارهای لازم جهت استحکام درونی قدرت اشاره نموده اند.

۵. غفاری هشتجین و نیکو نهاد (۱۳۹۹) در مقاله «تحلیل آینده نگارانه بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی» در این مقاله نویسندگان به تحلیل آینده انقلاب اسلامی و توفیقات آن در بعد مادی و معنوی پرداخته اند. در این مقاله نویسندگان با تحلیل جامعه شناختی و با استفاده از روش تحلیل آینده نگارانه، آینده جمهوری اسلامی ایران با تاکید بر نقش آفرینی جوانان را مورد تحلیل قرار داده اند.

۶. جمالزاده در مقاله (۱۳۹۱) «قدرت نرم انقلاب اسلامی ایران و نظریه صدور فرهنگی انقلاب» به ابعاد نرم افزاری قدرت انقلاب اسلامی و جنبه هایی از صدور فرهنگی انقلاب در عرصه سیاست خارجی می پردازد. این مقاله از این جهت که به طور عام به عناصر قدرت نرم انقلاب اسلامی ایران

اشاره نموده، دارای نوآوری می‌باشد.

۷. قربانی شیخ‌نشین و همکاران (۱۴۰۰) در مقاله «جایگاه مردم سالاری دینی در مولفه‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران» به تحلیل و تبیین پدیده ولایت فقیه به عنوان یکی از عناصر قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران پرداخته‌اند. نویسندگان ضمن ارائه تحلیل مبسوط از ولایت فقیه به عنوان قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران، به جایگاه این عنصر در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی پرداخته‌اند.

بر اساس بررسی بعمل آمده از مطالعات صورت گرفته در حوزه قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران و مقالات و منابع موجود در خصوص بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، عمده این منابع به جایگاه قدرت نرم در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی پرداخته‌اند و یا اینکه یکی از عناصر قدرت نرم را مد نظر قرار داده‌اند. از طرفی برخی از پژوهش‌ها قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران را به صورت عام مورد بررسی قرار داده‌اند. بنابراین این مقاله از اینکه به شناسایی کامل منابع قدرت نرم ایران در بیانیه گام دوم می‌پردازد و از این جهت که ابتناء قدرت سخت را در بیانیه گام دوم، بر قدرت نرم می‌داند، دارای نوآوری می‌باشد.

چارچوب نظری

با توجه به ابعاد نظری پژوهش در ابتدا مباحث نظری در باب قدرت، قدرت سیاسی، قدرت ملی و مباحث نظری در باب ابعاد و انواع قدرت از جمله قدرت سخت، قدرت نرم و قدرت هوشمند ذکر می‌گردد و در ادامه با این تمهید نظری به بررسی جایگاه قدرت نرم در بیانیه گام دوم انقلاب پرداخته می‌شود.

مفهوم قدرت

به لحاظ لغوی در زبان فارسی، واژه قدرت به معنای «توانستن»، «توانایی داشتن» که معنی مصدری آن است و «توانایی» که اسم مصدر است به کار می‌رود (دهخدا، ۱۳۳۹، ج: ۳۶). گاهی نیز مرادف با کلمه «استطاعت» و به معنی قوه ای که واجد شرایط تأثیرگذاری باشد به کار رفته است (معین، ۱۳۷۱، ج: ۲). در زبان عربی نیز «قدرت»، در اصل از ماده «قدر» به معنای «ظرفیت واقعی و حلاّ نهایی و کامل هر چیز» گرفته شده است. همچنین در ادبیات نحوی، قدرت با حرف «علی» متعدی می‌شود و در مفهوم تمکن و تسلط بر کسی یا چیزی به کار می‌رود (اسکندری، ۱۳۸۱، ص: ۳۱). قدرت هرگاه در توصیف انسان به کار رود به معنی حالتی است که با آن انسان به انجام کاری موفق

می شود، ولی اگر به عنوان وصفی برای خداوند به کار رود به این معناست که او از انجام هیچ کاری عاجز نیست (همان). مهم ترین واژگان مترادف با «قدرت» در زبان عربی «سلطه» و «اقتدار» است که در زبان فارسی نیز راه یافته است و به ویژه در اصطلاحات «علوم سیاسی» کاربرد فراوان دارد. در ضمن مفهوم لغوی قدرت و مرادف های آن متضمن معنی اراده نیز هست (معین، پیشین).

قدرت سیاسی

در ادبیات علوم سیاسی قدرت معنای اصطلاحی خاص خود را دارد. فلاسفه علم سیاست، اندیشمندان و پژوهشگران حوزه سیاست تعریف واحد از قدرت ندارند و هر کسی فراخور ترجیحات ذهنی و بینشی خود تعریفی از قدرت ارائه داده اند با این حال نقطه اشتراک همه تعاریف تمرکز آنها بر روی قدرت در عرصه سیاست است و از اشکال فردی و خصوصی قدرت فاصله خود را حفظ کرده اند. دکتر قاضی با الهام از اندیشه های «موریس دوورژه»، در کتاب کلیات حقوق اساسی قدرت سیاسی را از سایر اشکال قدرت موجود در جامعه تمیز داده و قدرت سیاسی را چنین تعریف می نماید: «(قاضی شریعت پناهی، ص: ۱۰۰). «تالکوت پارسونز» می گوید: «قدرت عبارت است از قابلیت تعمیم یافته برای تضمین اجرای تعهدات الزام آور واحدهایی در نظام سازمان جمعی» (لوکس، ۱۳۷۰ صص: ۱۴۷ و ۱۴۸). «ماکس وبر» می گوید: «قدرت عبارت است از فرصتی که در چارچوب رابطه اجتماعی به وجود می آید و به فرد امکان می دهد تا قطع نظر از مبنایی که فرصت مذکور بر آن استوار است اراده اش را حتی علی رغم مقاومت دیگران بر آنها تحمیل کند» (وبر، ۱۳۶۷، ص: ۱۳۹). «قدرت مجموعه ای از عوامل مادی و معنوی است که موجب به اطاعت درآوردن فرد یا گروه توسط فرد یا گروه دیگری گردد» (عمید زنجانی، ۱۳۶۶، ص: ۵۶).

قدرت ملی

در ادبیات روابط بین الملل تعاریفی که از قدرت ارائه گردیده است ناظر بر ابعاد بین المللی قدرت بوده و قدرت یک دولت در ارتباط با دولتهای دیگر مورد ارزیابی قرار گرفته است. در این تعاریف ضمن توجه به ماهیت سیاسی قدرت، میزان نفوذ یک واحد سیاسی بر واحدهای دیگر و یا نفوذ پذیریش از واحدهای دیگر اهمیت پیدا می کند. «هانس جی. مورگنتا» قدرت را رابطه روانی میان واحدهایی می داند که آن را اعمال می کنند و واحدهایی که قدرت بر آنها اعمال می شود و از طریق فشار بر اذهان گروه دوم رفتارهای آنها را کنترل می کند و این فشار دارای سه منشاء توقع سود، هراس از زیان و احترام می باشد که از طریق تهدید، کاریزما و جاذبه اعمال می شود (مورگنتا، ۱۳۷۴،

(۴۷). «برتراند راسل» قدرت را نوعی توانمندی می‌داند و بر این باور است که قدرت را می‌توان به عنوان ایجاد تاثیرات مورد نظر تعریف کرد (لوکس، پیشین، ص: ۲۹). از دیدگاه «دیوید سینگر» قدرت در عرصه سیاست بین‌الملل به مانند پول در عرصه اقتصاد است. از این دیدگاه، قدرت تا زمانی که در حوزه اقدام مشاهده نشود، حیاتی نخواهد داشت و صرفاً زمانی در حوزه اقدام مشاهده خواهد شد که در فرایند نفوذ گذاری بر دیگران به کار گرفته شود و بنابراین سینگر قدرت را توانایی نفوذ می‌داند (قاسمی، ۱۳۸۴، ص: ۵۶). «کنت والتز» قدرت را بر حسب تاثیرگذاری تعریف می‌کند. به نظر وی اگر واحدی بتواند بیش از آنکه تحت تاثیر قرار می‌گیرد، دیگران را تحت تاثیر قرار دهد به همان میزان واجد قدرت است (رسولی ثانی آبادی، ۱۹۹۳: ۵۸) «ارگانسکی» یکی دیگر از نظریه پردازان روابط بین‌الملل قدرت را در قالب دو بعد مثبت و منفی تعریف می‌کند. به نظر وی قدرت مثبت توانایی ملتی در وادار ساختن ملت دیگر به اقدامی خاص است، در حالی که قدرت منفی توانایی ملتی در بازداشتن ملت دیگر از اقداماتی است که به نظر ملت اول نامطلوب است (ارگانسکی، ۱۳۵۴: ۱۴۴).

تعریف قدرت در اسلام

از منظر اسلامی قدرت و قدرت طلبی یک میل فطری است و سرکوب کلی آن را نه عقل می‌پذیرد نه وحی. از نظر قرآن، قدرت، هدف ایده آل انسان نیست، بلکه وسیله ای برای دستیابی به اهداف برتر است. از نظر اجتماعی نیز دلستگی زیاد به قدرت، منشأ پیدایش صفات رذیله و دست زدن به کارهای ناشایست و نادیده گرفتن حقوق دیگران خواهد شد. از نظر قرآن، منبع اصلی هر قدرتی خداوند است. مالک اصلی و قادر حقیقی اوست که این قدرت را به امانت در اختیار انسان قرار داده تا در جامعه در مسیر تحقق اهداف صحیح سیاسی آن را به کار گیرد و از سوی دیگر، در واقع با دادن قدرت به او فرصتی برایش فراهم کرده تا با استفاده از آن، در مسیر کمال خود گام بردارد و با استفاده صحیح از این امانت الهی به تأمین مصالح اجتماعی و اهداف و آرمان‌های ملی و دینی و کسب کمالات اخلاقی بپردازد (اسکندری، پیشین، صص: ۴۷-۴۸). آیات مذکور دلالت‌هایی بر موارد ذکر شده در خصوص جایگاه قدرت در اسلام می‌باشد: *أَيُّبَعُونَ عَنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا* (نساء / ۱۳۹).

وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ. وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا (نساء / ۱۴۱).

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيُقِيمُوا النَّاسَ بِالْقِسْطِ (حدید / ۲۵).

وَلْيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ، الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَآمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ (حج / ۴۱).

در اندیشه امام خمینی (ره) و آیت الله خامنه ای (مد ظله العالی) نیز مطلق قدرت سیاسی امر مذموم نبوده بلکه وجود آن برای نظم و انتظام بخشی به جامعه و ایجاد حکومت اسلامی و نهایتاً امر هدایتگری انسانها در جهت سیر الی الله و ایجاد حیات طیبه و جامعه متعالی ضروری می باشد. همچنین از نظر «امام خمینی «قدرت مطلق» از آن خداوند است. بر اساس هستی شناسی عرفانی ایشان، وجودی جز خدا نیست و هر وجودی ظلّ وجود اوست. از این رو تنها قدرت حقیقی، قدرت لایزال الهی است و هر چیزی جز او که دعوی قدرت نماید، ضعف محض است» (اشرفی، ۱۳۹۱:

<https://khl.ink/f/19992>). آیت الله خامنه ای (مد ظله العالی) در این زمینه معتقدند: «بعضی تصور

میکند قدرت یا ثروت ذاتاً شرّ است؛ در حالیکه این طور نیست؛ قدرت و ثروت مثل بقیه مواهب زندگی، زینت زندگی است... ما از این قدرت چگونه استفاده میکنیم؟ اگر استفاده خوب کردیم، خیر

است؛ اگر در خدمت مردم قرار دادیم، خیر است؛ اگر در خدمت ترویج اخلاق و معنویت و صلاح و رستگاری انسانها قرار دادیم، خیر است؛ اما اگر در خدمت مطامع شخصی و هواهای نفسانی قرار

دادیم و مثل حیوانهای درنده، علیه این و آن به کار گرفتیم، میشود شرّ؛ هر چه بیشتر باشد، شرّش هم بیشتر است؛ هر چه بالاتر باشد، شرّش هم شدیدتر است» (بیانات ۱۵ / ۵ / ۱۳۸۲). در اندیشه امام

خمینی (ره) و مقام معظم رهبری اینکه قدرت توسط چه کسانی و با چه نیتی به کار گرفته شود، مبنای تشخیص قدرت صالح از قدرت فاسد است. تعبیری مانند قدرت شیطانی، طاغوت، استکبار و

قدرت فرعونى ناظر بر ابعاد ناصالح و فاسد قدرت است. امام خمینی (ره) در این زمینه می فرمایند:

«قدرت خودش کمال است، خدای تبارک و تعالی قادر است، لیکن چنانچه قدرت به دست اشخاص فاسد برسد، همین کمال را به فساد می کشانند... قدرت اگر در دست انسان کامل باشد، کال برای

ملت ها ایجاد می کند» (صحیفه امام (ره)، ج ۱۸: ۱۵۵). آیت الله خامنه ای (مد ظله العالی) نیز می فرمایند:

«قدرت به خودی خود نه نعمت است، نه نعمت؛ اگر برای خدا و برای خدمت شد، نعمت است؛ اگر برای دستاوردهای مادی و ارضای هوس های انسانی شد، میشود نعمت... قدرتی که برای عدالت و

حقیقت است، ارزشمند است؛ این نعمت خداست؛ متها شیطان باید ما را دچار تسویل نفسانی نکند.

نباید اهواء و هوس های خودمان را به اشتباه جای آرمانها بگذاریم و خود را توجیه کنیم» (بیانات ۱۲

۵/ ۱۳۸۴).

اشکال و ابعاد قدرت

اگرچه قدرت سیاسی در یک کشور یک کل منسجم هست و سرجمع عناصر و اشکال مختلف قدرت است که نهایتاً یک کشور را در عرصه داخلی و بین‌المللی قدرتمند می‌سازد، با این حال می‌توان از لحاظ نظری اشکال قدرت را از هم تفکیک کرد. بر همین اساس می‌توان از اشکال مختلف قدرت مانند قدرت سیاسی، قدرت اقتصادی، قدرت نظامی، قدرت اجتماعی، قدرت فرهنگی، قدرت علمی و قدرت گفتمانی نام برد.

اشکال نوین قدرت

با توجه به تغییر و تحولاتی که در چند دهه اخیر در حوزه مفهومی و عملکردی قدرت ملی صورت گرفته است، پژوهشگران حوزه روابط بین‌الملل از اشکال نوین قدرت در قالب قدرت نرم و قدرت هوشمند نیز نام می‌برند. تحت این شرایط می‌توان به سه نوع قدرت سخت، قدرت نرم و قدرت هوشمند اشاره نمود.

قدرت سخت

«جوزف نای» از جمله اولین نظریه پردازانی است که قدرت را به قدرت سخت، قدرت نرم و قدرت هوشمند تقسیم بندی می‌نماید. قدرت سخت به طور معمول به ابعاد سخت‌افزاری، عینی و ملموس قدرت اطلاق می‌شود. این نوع از قدرت معمولاً کمی و قابل اندازه‌گیری بوده و در رویکردهای مبتنی بر واقع‌گرایی روابط بین‌الملل بر آن تاکید می‌شود. قدرت سخت بر عناصری از قدرت نظامی، قدرت اقتصادی، قدرت جغرافیایی، قدرت جمعیتی و قدرت تکنولوژیک تاکید دارد. همانطور که ذکر گردید قدرت سخت بیشتر با دیدگاه‌های واقع‌گرایی در روابط بین‌الملل هماهنگی داشته و این دسته از نظریات، تحلیلی که از قدرت ارائه می‌دهند مبتنی بر بعد سخت‌افزاری قدرت می‌باشد. با این حال از منظر نگرش‌های جدید به قدرت، بسته به اینکه چه بهره‌ای از قدرت سخت داشته باشیم، قدرت سخت می‌تواند همزمان کارکرد نرم و کارکرد سخت داشته باشد. به طور مثال اگر یک کشوری از قدرت اقتصادی در جهت اعمال فشار و تحریم بر کشور دیگر استفاده کند، اینجا ما شاهد قدرت سخت هستیم، اما اگر کشور دیگری از اقتصاد و عامل اقتصادی به عنوان ابزاری برای کمک‌های انسان‌دوستانه و همیارانه استفاده نماید، اینجا قدرت سخت در اختیار قدرت نرم قرار می‌گیرد و معمولاً کشورها سعی می‌کنند در اعمال قدرت به استفاده دوگانه از ابعاد سخت‌افزاری

و نرم‌افزاری قدرت توجه نمایند.

قدرت نرم

از نظر جوزف نای قدرت نرم جنبه اغواگری و جذاب دارد. در این نوع قدرت، کشور صاحب قدرت بدون توسل به ابزارهای سخت‌افزاری و تحکم‌آمیز قدرت می‌تواند تغییرات دلخواه خود را در رفتار کشور دیگر بعمل آورد (مسعود نیا و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۳۸). از نظر نای فرهنگ، ارزشهای سیاسی و سیاست خارجی از منابع عمده قدرت نرم محسوب می‌شوند (نای، ۱۳۹۲: ۱۲۲). توجه نای به مبحث قدرت نرم به تحولات نظام بین‌المللی و سیاست خارجی آمریکا بعد از فروپاشی نظام دوقطبی و پایان جنگ سرد بر می‌گردد. نای برای توجیه و تبیین سیاست خارجی آمریکا در دنیای پس از جنگ سرد از ضرورت توسل آمریکا به بهره‌گیری از عنصر قدرت نرم در پیشبرد اهدافش سخن می‌گوید. از نظر نای ایالات متحده آمریکا بجای یکجانبه‌گرایی باید به چندجانبه‌گرایی روی آورده و بجای توسل به قدرت سخت باید از طریق روشهای اقناعی و اغوای اهداف سیاست خارجی خود را پیش ببرد. از نظر نای آن دسته از کشورهایی که دارای عناصر فرهنگی و ارزش‌های سیاسی جهانشمول و قابل پذیرش باشند، احتمال زیاد در بهره‌گیری از قدرت نرم موفق‌تر می‌باشند. همچنین نوع سیاست خارجی و چهره‌ای که از سیاست خارجی یک کشور ارائه می‌گردد در قدرت نرم آن کشور موثر می‌باشد. تحت این شرایط دیپلماسی عمومی در افزایش قدرت نرم کشورها نقش زیادی دارد. دولتها سعی می‌کنند با توسل به عناصر فرهنگی مانند زبان، ادبیات، موسیقی، دستاوردهای تمدنی و انقلابی و اشتراکات مابین دولتها به تقویت دیپلماسی عمومی خود بپردازند.

قدرت هوشمند

محدودیت بین عناصر قدرت سخت و نرم با ایجاد رفتار در کشور هدف باعث گردید که نای از قدرتی به نام قدرت هوشمند صحبت کند. از نظر نای قدرت سخت لزوماً باعث ایجاد مطلوبیت رفتاری نمی‌شود بلکه آنچه که مهم است بهره‌برداری به هنگام، متناسب و بجا از عناصر قدرت است که این نوع قدرت همان قدرت هوشمند است. در واقع قدرت هوشمند در سطحی بالاتر و لازم‌تر از قدرت سخت و قدرت نرم است و آن سطح به هنر و توانایی تکنیکی و تاکتیکی یک کشور در بهره‌مندی از قدرت سخت و نرم خود در جهت رسیدن به اهدافش می‌باشد. نای در این زمینه می‌گوید «لازمه تبدیل منابع به قدرت ملموس، به مفهوم کسب نتایج دلخواه، راهبردی بهینه و

مدبرانه است. آنچه من آن را قدرت هوشمند می‌دانم (نای، ۱۳۹۲: ۳۰). آنچه که در بحث از انواع قدرت باید به آن توجه کرد این است که تاکید بر قدرت سخت نباید به معنای کنار گذاشتن قدرت سخت و یا قدرت نرم باشد، بلکه هر سه نوع قدرت در جای خود دارای اهمیت می‌باشند و در واقع پشتوانه قدرت هوشمند، قدرت سخت و نرم می‌باشد و این به هنر و توانایی (هوشمندی) یک کشور بستگی دارد که در دنیای پیچیده و پر آشوب کنونی با ترکیب متناسب و به هنگام قدرت سخت و نرم چگونه به اهداف مورد نظرش برسد. در شرایط کنونی جهانی و تکرر بازیگران رسمی و غیر رسمی و حاکمیت فضای مجازی و رسانه‌ها بر اذهان افراد و جوامع و مجازی شدن واقعیت‌ها و واقعی شدن مجازها نه تاکید صرف بر قدرت سخت و نه غفلت از قدرت سخت به لحاظ عقلانیت راهبردی صحیح نمی‌باشد. تحت این شرایط تعبیر قدرت هوشمند و الزامات آن پاسخی به نیاز اساسی دولتها در حفظ و کاربست قدرت می‌باشد.

بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی ایران

بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی در ۲۲ بهمن ۱۳۹۷ به مناسبت چهلمین سالگرد انقلاب اسلامی ایران از سوی آیت الله خامنه‌ای (مد ظله العالی) خطاب به مردم ایران و بویژه جوانان صادر گردیده است. این بیانیه در پی حضور مردم ایران در راهپیمایی بیست دوم بهمن ۱۳۹۷ در حمایت از آرمانها و اهداف انقلاب اسلامی ایران و در شرایطی صادر شد که دشمنان و مخالفان انقلاب اسلامی بر موضوع پایان انقلاب اسلامی قبل از چهل سالگی خود تبلیغات رسانه‌ای می‌نمودند. به طور مثال «جان بولتون» مشاور امنیت ملی دولت «دونالد ترامپ» در یک سخنرانی در جمع گروهک منافقین وعده جشن پیروزی در تهران را قبل از چهل سالگی جمهوری اسلامی ایران را داده بود. (خبرگزاری فارس ۱۴۰۱/۱۱/۲۲). لذا این بیانیه در شرایط تخاصم دشمنان از یک طرف و حضور میلیونی مردم در راهپیمایی چهل سالگی انقلاب صادر گردید. برخلاف تبلیغات دشمنان انقلاب، این بیانیه با تحلیل واقع بینانه از مسیر تحولات پیشینی و پسینی انقلاب اسلامی ایران و تمجید از زدن نصاب چهل سالگی انقلاب، افق امیدوارانه توأم با مجاهدت چهل سال پیش رو را هم مشخص می‌کند. این بیانیه ضمن بیان نقاط قوت و تمایز انقلاب اسلامی با سایر انقلابات بر پابندی بر اصول انقلاب تاکید دارد. بیانیه گام دوم انقلاب ضمن ارائه تصویری از راه طی شده (هرچند سخت اما پیروزمندانه)، فرصتها و تهدیدات پیش رو را نیز مشخص می‌نماید. این بیانیه در بازشناسی آینده نگارانه از فرصتها و تهدیداتی که نسبت به قدرت ملی ایران وجود دارد، (در پرتو امید و نگاه خوش‌بینانه به آینده) توصیه

هایی را به مردم ایران بویژه جوانان می نماید، که عبارتند از: علم و پژوهش، معنویت و اخلاق، اقتصاد، عدالت و مبارزه با فساد، استقلال و آزادی، عزت ملی و روابط خارجی و مرزبندی با دشمن، سبک زندگی.

قدرت ملی از منظر آیت الله خامنه ای (مد ظله العالی) با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

در این بخش از مقاله، به بررسی قدرت ملی از نظر آیت الله خامنه ای (مد ظله العالی) با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی می پردازیم. تلاش ما در این بخش از مقاله پاسخ به این سوال است که در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی ایران، بنیادی ترین عنصر قدرت ملی ایران مبتنی بر چه عنصری است؟ اگر از منظر علم سیاست (که علم قدرت شناسی است)، این بیانیه مورد تحلیل و بررسی قرار گیرد، بیانیه گام دوم در واقع تحلیلی از شکل گیری تدریجی قدرت ملی انقلاب اسلامی ایران و نظام برآمده از آن، تداوم آن در دل بحرانها، چالشها و ادامه مسیر در آینده پیش رو می باشد. آیت الله خامنه ای (مد ظله العالی) در این زمینه می گویند: «آن روز که جهان میان شرق و غرب مادی تقسیم شده بود و کسی گمان یک نهضت بزرگ دینی را نمیبرد، انقلاب اسلامی ایران، با قدرت و شکوه پا به میدان نهاد؛ چهارچوبها را شکست؛ کهنگی کلیشهها را به رخ دنیا کشید؛ دین و دنیا را در کنار هم مطرح کرد و آغاز عصر جدیدی را اعلام نمود. طبیعی بود که سردمداران گمراهی و ستم واکنش نشان دهند، اما این واکنش ناکام ماند. چپ و راست مدرنیته، از تظاهر به نشنیدن این صدای جدید و متفاوت، تا تلاش گسترده و گونهگون برای خفه کردن آن، هرچه کردند به اجل محتوم خود نزدیکتر شدند. اکنون با گذشت چهل جشن سالانه انقلاب و چهل دهی فجر، یکی از آن دو کانون دشمنی نابود شده و دیگری با مشکلاتی که خبر از نزدیکی احتضار میدهند، دست و پنجه نرم میکند! و انقلاب اسلامی با حفظ و پابندی به شعارهای خود همچنان به پیش میرود» (بیانیه ۲۲ / ۱۱ / ۱۳۹۷)

همانطور که ذکر گردید در اندیشه آیت الله خامنه ای (مد ظله العالی) مطلق قدرت سیاسی امر مذموم نبوده بلکه وجود آن برای نظم و انتظام بخشی به جامعه و ایجاد حکومت اسلامی و نهایتاً امر هدایتگری انسانها در جهت سیر الی الله و ایجاد حیات طیبه و جامعه متعالی ضروری می باشد. ایشان در این زمینه معتقدند: «بعضی تصور میکنند قدرت یا ثروت ذاتاً شر است؛ در حالیکه اینطور نیست؛ قدرت و ثروت مثل بقیه مواهب زندگی، زینت زندگی است... ما از این قدرت چگونه استفاده میکنیم؟ اگر استفاده خوب کردیم، خیر است؛ اگر در خدمت مردم قرار دادیم، خیر است؛ اگر در خدمت ترویج

اخلاق و معنویت و صلاح و رستگاری انسانها قرار دادیم، خیر است؛ اما اگر در خدمت مطامع شخصی و هواهای نفسانی قرار دادیم و مثل حیوانهای درنده، علیه این و آن به کار گرفتیم، میشود شر؛ هرچه بیشتر باشد، شرّش هم بیشتر است؛ هرچه بالاتر باشد، شرّش هم شدیدتر است» (بیانات ۱۵ / ۵ / ۱۳۸۲). در اندیشه آیت الله خامنه‌ای (مد ظله العالی) اینکه قدرت توسط چه کسانی و با چه نیتی به کار گرفته شود، مبنای تشخیص قدرت صالح از قدرت فاسد است. تعبیری مانند قدرت شیطانی، طاغوت، استکبار و قدرت فرعونی ناظر بر ابعاد ناصالح و فاسد قدرت است. ایشان می‌فرمایند: «قدرت به خودی خود نه نعمت است، نه نعمت؛ اگر برای خدا و برای خدمت شد، نعمت است؛ اگر برای دستاوردهای مادی و ارضای هوس‌های انسانی شد، میشود نعمت.... قدرتی که برای عدالت و حقیقت است، ارزشمند است؛ این نعمت خداست؛ متنها شیطان باید ما را دچار تسویل نفسانی نکند. نباید اهواء و هوس‌های خودمان را به اشتباه جای آرمانها بگذاریم و خود را توجیه کنیم» (بیانات ۱۲ / ۵ / ۱۳۸۴).

اهمیت قدرت سخت در اندیشه راهبردی آیت الله خامنه‌ای (مد ظله العالی)

با توجه به بیانات و اندیشه‌های راهبردی و دفاعی آیت الله خامنه‌ای (مد ظله العالی) در باب قدرت متوجه می‌شویم که انواع قدرت چه قدرت سخت و چه قدرت نرم هر کدام بجای خود دارای اهمیت می‌باشند. علاوه بر این ایشان دستیابی به اهداف والای انقلاب اسلامی در سطوح داخلی و بین‌المللی را مستلزم قدرت و قوی شدن می‌دانند. «ملت‌ها هیچ راهی بجز قوی شدن، اعتماد به نفس، توکل به خدا و توکل به نیروی ذاتی خود ندارند؛ ملت‌ها باید خودشان را قوی کنند. این قوی شدن فقط از جنبه‌ی نظامی نیست؛ ملت‌ها باید اراده، اقتصاد، دانش و پیشرفتهای گوناگون خود را پی در پی قوی کنند؛ اما تقویت نیروی دفاع از هویت و مرزهای یک ملت، یکی از مهمترین هاست» (بیانات ۳۰ / ۰۸ / ۱۳۸۴) ایشان در باب اهمیت عناصر مختلف قدرت و لزوم توجه همزمان به ابعاد سخت افزاری و نرم افزاری قدرت به طور همزمان، معتقدند: «قدرت ملی که می‌گوییم یک امر مرکب است، یک مجموعه است؛ یک مجموعه‌ی بهم‌پیوسته است. قدرت ملی را در یک نقطه‌ی خاصی، در یک جریان و حرکت خاصی نباید دید، [بلکه] یک امری است که مجموعه‌ای از عناصر وجود دارد که اگر اینها جمع شد، قدرت ملی به وجود می‌آید..... هیچ کدام از این بازوهای قدرت نباید به نفع بازوهای دیگر قطع بشود؛ به این توجه داشته باشید. ما حق نداریم هیچ کدام از این عناصر قدرت را به خیال اینکه مثلاً با فلان عنصر دیگر منافی است، قطع کنیم؛ نخیر، همه‌ی اینها باید با همدیگر به

پیش برود که این هم ممکن است. واقعاً ناشیانه است اگر کسی پیشنهاد کند که ما قدرت دفاعی مان را کم کنیم که دشمنها روی ما حساس نشوند! به نظر بنده دیگر از این ناشیانه‌تر و ساده‌لوحانه‌تر چیزی نیست که آدم یک چنین حرفی بزند که برای اینکه روی ما حساس نشوند، ما قدرت دفاعی خودمان و توان امنیت خارجی خودمان را کم کنیم یا کاهش بدهیم. یا فرض بفرمایید که حضور در مسائل منطقه نداشته باشیم برای اینکه فلان قدرت بزرگ بدش نیاید یا علیه ما بهانه‌گیری نکند؛ نه، این حضور در مسائل منطقه، عمق راهبردی ما است؛ خود این، وسیله‌ی استحکام نظام است، وسیله‌ی قدرت نظام است؛ چطور این را ما از دست بدهیم وقتی یک چنین چیزی را میتوانیم داشته باشیم و باید داشته باشیم؟» (بیانات ۱۹ / ۱۲ / ۱۴۰۰). از نظر آیت الله خامنه‌ای (مد ظله العالی) علم و فناوری، فکر و اندیشه، فرهنگ و سبک زندگی، قدرت نظامی و دفاعی، منطق جذاب، دیپلماسی، اتحاد ملی، اعتماد ملی، امید ملی و امید عمومی از جمله قدرت سخت افزاری و نرم افزاری جمهوری اسلامی ایران می باشد. آیت الله خامنه‌ای (مد ظله العالی) تنها راه دفع خطر دشمنان کشور را قدرت و قدرتمند شدن کشور می داند و معتقدند: «دشمنی‌شان با ما هم به خاطر این است که ما سلطه‌ی ظالمانه‌ی آنها را به رسمیت نشناخته‌ایم؛ یعنی چون زیر بار آنها نرفته‌ایم، چون سیاستهای آنها را در منطقه قبول نکرده‌ایم، چون سیاستشان نسبت به فلسطین را رد کرده‌ایم، چون سیاستهای ظالمانه‌ی آنها را قبول نکرده‌ایم، اینها با ما دشمنی میکنند و این دشمنی ادامه هم دارد. تنها راه برطرف کردن این دشمنی این است که ما اینها را مأیوس کنیم؛ یعنی بایستی ملت ایران و دولت ایران و نظام جمهوری اسلامی کار را به جایی برسانند که طرف مقابل مأیوس بشود از اینکه بتواند ضربه‌ی اساسی وارد بکند. باید قوی بشویم؛ این را من بارها عرض کرده‌ام به ملت عزیزمان و به مسئولین هم در جلسات کاری، در جلسات خصوصی، در نگاه عمومی، مکرراً مطرح کرده‌ام. بایستی این ابزارهای قدرت را -قدرت واقعی، نه قدرت پوشالی- در خودمان تقویت کنیم» (بیانات ۱۳۹۹).

قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

همانطور که ذکر شد آیت الله خامنه‌ای (مد ظله العالی) قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران را آمیزه‌ای از قدرت سخت و قدرت نرم می داند و غفلت از هرکدام از ابعاد قدرت را نوعی اشتباه راهبردی و ناشیانه می داند. با این حال با توجه به محتوای بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی متوجه می شویم که ایشان ضمن توجه به ابعاد سخت افزاری قدرت، ابتناء اصلی قدرت جمهوری اسلامی ایران را بر قدرت نرم دانسته و عناصری مانند قدرت ایمان، ارزش های سیاسی مبتنی بر انقلاب اسلامی، انگیزه

الهی، استقلال سیاسی و فرهنگی، مقاومت، ولایت فقیه و اعتماد به نفس و الهام بخشی را از عناصر قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران می‌دانند.

انقلاب اسلامی

از نظر آیت الله خامنه‌ای (مد ظله العالی) وقوع انقلاب اسلامی در شرایطی که در سطح نظام بین‌الملل دو ابرقدرت شرق و غرب در قالب تقابل دو ایدئولوژی کمونیستی و سرمایه‌داری به رقابت مشغول بودند و جهان به دو اردوگاه شرق و غرب تقسیم شده بود، خود یک منبع قدرت عظیم نرم را در اختیار جمهوری اسلامی ایران قرار داده است، که بعد از گذشت بیش از چهار دهه با قدرت و قوت کرامت خود و اصالت شعارهای خود را صیانت کرده است. «آن روز که جهان میان شرق و غرب مادی تقسیم شده بود و کسی گمان یک نهضت بزرگ دینی را نمی‌برد، انقلاب اسلامی ایران، با قدرت و شکوه پا به میدان نهاد؛ چهارچوب‌ها را شکست؛ کهنگی کلیشه‌ها را به رخ دنیا کشید؛ دین و دنیا را در کنار هم مطرح کرد و آغاز عصر جدیدی را اعلام نمود... انقلاب پُرشکوه ملت ایران که بزرگ‌ترین و مردمی‌ترین انقلاب عصر جدید است، تنها انقلابی است که یک چله‌ی پُرافتخار را بدون خیانت به آرمانهایش پشت سر نهاده و در برابر همه‌ی وسوسه‌هایی که غیرقابل مقاومت به نظر میرسیدند، از کرامت خود و اصالت شعارهایش صیانت کرده و اینک وارد دوّمین مرحله‌ی خودسازی و جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی شده است.» (بیانیه ۱۳۹۷/۱۱/۲۲).

ارزشهای سیاسی انقلاب اسلامی

همانطور که در مبحث چهارچوب نظری مقاله مطرح گردید « جوزف نای» ارزشهای سیاسی جهان لیبرال دموکراسی را یکی از منابع قدرت نرم ایالات متحده آمریکا نام می‌برد. صرفنظر از انتقادهایی که به این ادعای «نای» وارد است، از جمله اینکه در سطح جوامع مختلف جهانی اجماع نظر جهانی مبنی بر مقبولیت ارزش‌های لیبرال دموکراسی وجود ندارد، به هر حال در صورتی که ارزشهای سیاسی مبتنی بر فطرت انسانی باشند، می‌توانند منبع قدرت نرم برای کشورهای داعیه‌دار این ارزش‌ها باشند. بر همین اساس از نظر آیت الله خامنه‌ای (مد ظله العالی) از آنجایی که ارزشهای سیاسی مرتبط با انقلاب اسلامی ایران ارزش‌های ناشی از فطرت بشر هستند، توسط تمامی ملت‌ها مورد اقبال بوده و هرگز نمی‌توان مردمی را تصور کرد که از این ارزش‌ها دل زده شوند. در این زمینه ایشان معتقدند: «برای همه چیز میتوان طول عمر مفید و تاریخ مصرف فرض کرد، اما شعارهای جهانی این انقلاب دینی از این قاعده مستثنا است؛ آنها هرگز بی‌مصرف و بی‌فایده نخواهند شد، زیرا

فطرت بشر در همه‌ی عصرها با آن سرشته است. آزادی، اخلاق، معنویت، عدالت، استقلال، عزت، عقلانیت، برادری، هیچ یک به یک نسل و یک جامعه مربوط نیست تا در دوره‌ای بدرخشد و در دوره‌ای دیگر افول کند. هرگز نمیتوان مردمی را تصور کرد که از این چشم‌اندازهای مبارک دلزده شوند. هرگاه دلزدگی پیش آمده، از روی گردانی مسئولان از این ارزشهای دینی بوده است و نه از پایبندی به آنها و کوشش برای تحقق آنها» (بیانیه ۱۱/۲۲/۱۳۹۷).

ایمان، انگیزه الهی و ولایت فقیه

امام خمینی (ره) به عنوان بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران در وصیت نامه سیاسی الهی خود به عنصر انگیزه الهی و وحدت کلمه را رمز پیروزی انقلاب اسلامی ایران ذکر می‌نماید. «بی تردید رمز بقای انقلاب اسلامی همان رمز پیروزی است؛ و رمز پیروزی را ملت می‌داند و نسلهای آینده در تاریخ خواهند خواند که دو رکن اصلی آن: انگیزه الهی و مقصد عالی حکومت اسلامی؛ و اجتماع ملت در سراسر کشور با وحدت کلمه برای همان انگیزه و مقصد» (امام خمینی (ره)، ۱۳۶۱: ۱۲). در این راستا آیت‌الله خامنه‌ای نیز در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی قدرت عظیم ایمان و انگیزه الهی آحاد ملت ایران و پیروی از ولایت فقیه را عنصر اساسی قدرت و تداوم حیات سیاسی جمهوری اسلامی ایران می‌داند. «اگر نبود قدرت عظیم ایمان و انگیزه‌ی این ملت و رهبری آسمانی و تأییدشده‌ی امام عظیم‌الشأن ما، تاب آوردن در برابر آن همه خصومت و شقاوت و توطئه و خبثات، امکان‌پذیر نمیشد.» (بیانیه ۱۱/۲۲/۱۳۹۷).

قدرت نرم انقلاب اسلامی عامل ایجاد قدرت سخت جمهوری اسلامی ایران

از نظر آیت‌الله خامنه‌ای (مد ظله‌العالی) دستاوردهای جمهوری اسلامی ایران در حوزه قدرت سخت و پیشرفت‌هایی که در این زمینه حاصل شده است مرحوم همان انگیزه الهی و قدرت ایمان و روحیه انقلابی مردم ایران می‌باشد. «هزاران شرکت دانش‌بنیان، هزاران طرح زیرساختی و ضروری برای کشور در حوزه‌های عمران و حمل و نقل و صنعت و نیرو و معدن و سلامت و کشاورزی و آب و غیره، میلیون‌ها تحصیل‌کرده‌ی دانشگاهی یا در حال تحصیل، هزاران واحد دانشگاهی در سراسر کشور، ده‌ها طرح بزرگ از قبیل چرخه‌ی سوخت هسته‌ای، سکول‌های بنیادی، فناوری نانو، زیست‌فناوری و غیره با رتبه‌های نخستین در کل جهان، شصت برابر شدن صادرات غیرنفتی، نزدیک به ده برابر شدن واحدهای صنعتی، ده‌ها برابر شدن صنایع از نظر کیفی، تبدیل صنعت مونتاژ به فناوری بومی، برجستگی محسوس در رشته‌های گوناگون مهندسی از جمله در صنایع دفاعی،

درخشش در رشته‌های مهم و حساس پزشکی و جایگاه مرجعیت در آن و ده‌ها نمونه‌ی دیگر از پیشرفت، محصول آن روحیه و آن حضور و آن احساس جمعی است که انقلاب برای کشور به ارمغان آورد.... مهم‌ترین ظرفیت امیدبخش کشور، نیروی انسانی مستعد و کارآمد با زیربنای عمیق و اصیل ایمانی و دینی است. جمعیت جوان زیر ۴۰ سال که بخش مهمی از آن نتیجه‌ی موج جمعیتی ایجاد شده در دهه‌ی ۶۰ است، فرصت ارزشمندی برای کشور است. ۳۶ میلیون نفر در سنین میانه‌ی ۱۵ و ۴۰ سالگی، نزدیک به ۱۴ میلیون نفر دارای تحصیلات عالی، رتبه‌ی دوم جهان در دانش‌آموختگان علوم و مهندسی، انبوه جوانانی که با روحیه‌ی انقلابی رشد کرده و آماده‌ی تلاش جهادی برای کشورند، و جمع چشمگیر جوانان محقق و اندیشمندی که به آفرینش‌های علمی و فرهنگی و صنعتی و غیره اشتغال دارند؛ اینها ثروت عظیمی برای کشور است که هیچ اندوخته‌ی مادی با آن مقایسه نمی‌تواند شد.» (بیانیه ۱۳۹۷/۱۱/۲۲).

نتیجه‌گیری:

بیانیه گام دوم انقلاب با ابتناء به مبانی و اصول انقلاب اسلامی ایران با رویکرد آینده‌نگارانه عناصر و مبانی قدرت ملی ایران را در چشم انداز چهل سال پیش رو تعیین کرده است. در این بیانیه با ملاحظه تجربیات گذشته و با ارجاع به مبانی و اصول، ارزشها و آرمان‌های انقلاب اسلامی هم زمان هر دو بعد سخت و نرم قدرت ملی ایران مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. در این بیانیه عناصری مانند دارا بودن یک درصد جمعیت جهان، ۷ درصد ذخایر معدنی جهان، منابع عظیم زیرزمینی، موقعیت استثنائی جغرافیایی میان شرق و غرب و شمال و جنوب، بازار بزرگ ملی، بازار بزرگ منطقه‌ای با داشتن ۱۵ همسایه با ۶۰۰ میلیون جمعیت، سواحل دریایی طولانی، حاصلخیزی زمین با محصولات متنوع کشاورزی و باغی، اقتصاد بزرگ و متنوع بخشی از قدرت سخت ایران تلقی شده است. در این بیانیه ضمن تاکید بر قدرت سخت، ابتناء اصلی قدرت ایران را قدرت نرم دانسته است. قدرت نرم ناشی از ارزش‌های فطری است که از اصول و آرمان‌های انقلاب اسلامی ایران نشأت گرفته و مورد تایید و قبول همه آحاد بشر می باشد. استقلال، آزادی، اخلاق، معنویت، عدالت، عزت، برادری و عقلانیت ارزشهای فطری لاینفک بوده و محدود به زمان و مکان خاصی نیستند، بلکه در بین همه ابنا بشر مورد قبول هستند. بر همین اساس قدرت نرم ایران ریشه در آرمانها و ارزشهای دارد که جنبه جهانی دارد و این موضوع می تواند قدرت ملی ایران را در صحنه‌های ملی، منطقه و بین‌المللی افزایش داده و نقش ایران را در معادلات مختلف جهانی تعیین کننده نماید.

منابع و ماخذ:

قرآن کریم.

آیت الله موسوی خمینی(ره)، روح الله صحیفه امام(ره)، جلد ۱۸.

.....(۱۳۶۱). وصیت نامه سیاسی- الهی امام خمینی(ره). لینک

وصیت نامه:

<https://idc0-cdn0.khamenei.ir/ndata/news/9447/680315.pdf>

آیت الله خامنه ای (مد ظله العالی) ، علی.(۱۳۸۲). بیانات در جمع کارگزاران نظام. لینک بیانات:

<https://khl.ink/f/3186>

.....(۱۳۸۴). بیانات در مراسم تنفيذ حکم ریاست جمهوری. لینک بیانات:

<https://khl.ink/f/3300>

.....(۱۳۹۷). بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی. لینک بیانیه:

[/https://www.leader.ir/fa/content/22762](https://www.leader.ir/fa/content/22762)

.....(۱۳۸۴). بیانات در جمع مراسم مشترک دانشگاههای افسری ارتش

[/https://www.leader.ir/fa/speech](https://www.leader.ir/fa/speech)

.....(۱۴۰۰). بیانات در جمع اعضای مجلس خبرگان رهبری.

[/https://www.leader.ir/fa/speech/25572](https://www.leader.ir/fa/speech/25572)

.....(۱۳۹۹). بیانات در سخنرانی تلویزیونی به مناسبت سالروز ولادت پیامبر اعظم(ص) و

امام صادق(ع)

[/https://www.leader.ir/fa/speech/24667](https://www.leader.ir/fa/speech/24667)

ارگانسکی، کی.جی. (۱۳۵۴). سیاست جهان، ترجمه: احمد فرهودی، تهران: نشر کتاب.

اسکندری، محمد حسین.(۱۳۸۱). کالبد شکافی مفهوم قدرت. روش شناسی علوم انسانی. شماره

۳۰.بهار ۱۳۸۱.

اشرفی، اکبر.(۱۳۹۱). یادداشت: مهم ترین عامل مهار قدرت از دیدگاه امام(ره)، لینک یادداشت:

<https://khl.ink/f/19992>

افتخاری، اصغر و خلف زاده، رشید. (۱۴۰۰). مفهوم شناسی امنیت در بیانیه گام دوم انقلاب. دو

- فصلنامه پاسداری فرهنگی انقلاب اسلامی. بهار و تابستان.
- جمالزاده، ناصر. (۱۳۹۱). قدرت نرم انقلاب اسلامی و نظریه صدور فرهنگی انقلاب. پژوهشنامه انقلاب اسلامی. دوره ۱. شماره ۴.
- رسولی ثانی آبادی، الهام (۱۳۹۳). درآمدی بر مهم‌ترین مفاهیم و اصطلاحات روابط بین‌الملل، چاپ اول، تهران: تیسرا.
- رکابیان، رشید، پور حسن، ناصر. (۱۴۰۱). جایگاه عزت ملی به مثابه قدرت نرم در روابط خارجی در پرتو بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی. مطالعات قدرت نرم. شماره زمستان.
- عمید زنجانی، عباسعلی، فقه سیاسی، تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۶.
- غفاری هشتجین، زاهد و نیکو نهاد، ایوب. (۱۳۹۹) تحلیل آینده نگارانه بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی. دانش سیاسی. شماره زمستان.
- قاسمی، فرهاد (۱۳۸۴). اصول روابط بین‌الملل، چاپ اول، تهران: نشر میزان.
- قربانی شیخ نشین، ارسلان و همکاران. (۱۴۰۰). جایگاه مردم سالاری دینی در مولفه‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران. پژوهشنامه انقلاب اسلامی. شماره بهار.
- لوکس، استیون، قدرت فر انسانی یا شرّ شیطانی، مترجم فرهنگ رجایی، تهران: مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، ۱۳۷۰.
- ماکس وبر، مفاهیم اساسی جامعه‌شناسی، ترجمه احمد صدارتی، نشر مرکز، چاپ اول، ۱۳۶۷.
- محمدمدی الموتی، محسن و همکاران. (۱۳۹۹). راهبردها و راهکارهای استحکام بخشی به ساخت درونی قدرت جمهوری اسلامی ایران در بعد سیاسی در گام دوم انقلاب اسلامی. پاسداری فرهنگی انقلاب اسلامی. بهار و تابستان ۱۴۰۰.
- مسعود نیا، ح. فتاحی، ح. و امام جمعه زاده، س.ج. (۱۳۹۷). "تحلیل مفهوم قدرت و منابع تشکیل دهنده آن از دیدگاه جوزف نای". مطالعات قدرت نرم. سال هشتم. شماره هجدهم. بهار و تابستان.
- مطلبی، مسعود. (۱۴۰۰). دیپلماسی دفاعی ایران در گام دوم انقلاب اسلامی اهداف، راهبردها و الزامات. مطالعات قدرت نرم. شماره تابستان.
- مورگنتا، هانس. جی. (۱۳۷۴). سیاست میان ملتها، ترجمه حمیرا مشیرزاده، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه.
- نای، جوزف. (۱۳۹۲). آینده قدرت. ترجمه: احمد عزیزی، تهران: نشر نی.

خبرگزاری فارس. (۱۴۰۱). ۴۴ سال افتخار: آرزویی که بر دل بولتون‌ها ماند و می‌ماند. لینک خبر:

<http://fna.ir/1u3jpp>

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی